

Willem Elsschot - Kaas¹

Derde hoofdstuk

Die mijnheer Van Schoonbeke behoort tot een oude, rijke familie. Hij is vrijgezel en woont alleen in een groot huis, in een van onze mooiste straten.

Geld heeft hij in overvloed en al zijn vrienden hebben óók geld. Het zijn meestal rechters, advocaten, kooplieden of gewezen kooplieden. Ieder lid van dat gezelschap bezit minstens één auto, behalve mijnheer Van Schoonbeke zelf, mijn broer en ik. Maar mijnheer Van Schoonbeke zou een auto kunnen hebben, als hij wilde, en niemand weet dat beter dan zijn vrienden zelf. Zij vinden het dan ook eigenaardig en zeggen wel eens ‘die drommelsche Albert’.

Met mijn broer en mij is het iets anders.

Als dokter heeft hij voor het niet bezitten van een auto geen enkele gezonde verontschuldiging, te meer daar hij fietst en zodoende laat blijken dat hij er best een zou kunnen gebruiken. Maar voor ons, barbaren, is een dokter heilig en staat naast den priester. Door zijn dokterschap alleen is mijn broer dus min of meer presentabel, ook zonder auto. Want in zijn milieu heeft mijnheer Van Schoonbeke eigenlijk het recht niet er vrienden zonder geld of titels op na te houden.

Als zij binnenkomen en hem met een onbekende betrappen, dan stelt hij den nieuweling zóó voor dat allen minstens honderd percent meer van den man denken dan hij om het lijf heeft. Een chef de rayon noemt hij directeur en een kolonel in burgerdracht stelt hij als generaal voor.

Met mij echter was het een moeilijk geval.

Je weet dat ik klerk ben bij de General Marine and Shipbuilding Company, zoodat hij niets had om zich aan vast te klampen. Een klerk heeft niets heiligs over zich. Hij staat moedernaakt op de wereld.

Twee seconden dacht hij na, langer niet, en stelde mij dan voor als ‘mijnheer Laarmans van de scheepstimmerwerven’.

Onze Engelsche firmanaam vindt hij te lang om te onthouden en ook te precies. Want hij weet dat er in de heele stad geen groote firma bestaat of een van zijn vrienden kent iemand van de directie die hem op staanden voet omtrent mijn sociale nietigheid zou kunnen inlichten. ‘Klerk’

¹ <https://www.dbnl.org/titels/titel.php?id=elss001kaas01>

zou nooit in zijn hoofd gekomen zijn, want dat was mijn doodvonnis geweest. En verder moest ik mij nu maar zelf uit den slag trekken. Hij heeft mij die maliënkolder gegeven, maar meer kan hij niet doen.

- Mijnheer is dus ingenieur,' vroeg mij een man met gouden tanden, die naast mij zat.

- Inspecteur,' zei direkt mijn vriend Van Schoonbeke, die weet dat ingenieur een bepaalde hoogeschool, een diploma en te veel technische kennissen insluit om voor mij, bij de eerste conversatie, geen moeilijkheden op te leveren.

Ikzelf lachte, om ze te doen gelooven dat er ook nog eenig geheim achter stak dat ten gepasten tijde misschien onthuld zou worden.

Zij keken tersluiks naar mijn pak dat gelukkig bijna nieuw was en er mee door kon, al zit er weinig snit in, en daarop lieten zij mij links liggen.

Zij praatten eerst over Italië, waar ik nooit geweest ben, en ik doorreisde met hen het heele land van Mignon: Venetië, Milaan, Florence, Rome, Napels, Vesuvius en Pompeï. Ik heb er wel eens over gelezen, maar voor mij blijft Italië slechts een vlek op de landkaart, zoodat ik zweeg. Over de kunstschaten werd niets gezegd, maar de Italiaansche vrouwen waren prachtig en vol hartstocht.

Toen zij daar genoeg van hadden, bespraken zij den moeilijken toestand van de eigenaars. Veel huizen stonden ledig en allen verklaarden dat hun huurders onregelmatig betaalden. Ik wilde protest aantekenen, niet in naam van mijn huurders, want die heb ik niet, maar omdat ikzelf totnogtoe steeds op tijd betaald heb, doch het ging reeds over hun auto's: vier- en zescilinders, garagetarieven, benzine en smeerolie, zaken waar ik natuurlijk niet over mee spreken kan.

En nu werd een overzicht gegeven van wat de laatste week gebeurd was in families die 't vernoemen waard zijn.

- De zoon van Gevers is dus getrouwd met de dochter van Legrelle,' zegt er een.

Het wordt niet medegedeeld als een nieuwstijding, want allen weten het reeds behalve ik, die nooit van bruid noch bruidegom gehoord heb, maar veeleer als een punt van de dagorde waarover gestemd moet worden. Zij geven hun goed- of afkeuring naar gelang beide partijen evenwichtige fortuinen medegebracht hebben of niet.

Allen zijn van de zelfde opinie, zoodat aan discussie geen tijd wordt verspild. Ieder van hen spreekt slechts gemeenschappelijke gedachten uit.

- Delafaille is dus afgetreden als voorzitter van de Kamer van Koophandel.'

Ik heb nooit van dien man gehoord, maar zij weten niet alleen dat hij bestaat en ontslag heeft genomen, maar meestal kent een van hen de ware reden: officieele ongenade wegens faillissement, een of andere geheime ziekte, een schandaal met vrouw of dochter, of ook wel omdat hij er eenvoudig genoeg van had.

Dat 'journal parlé' neemt het grootste gedeelte van den avond in beslag en is voor mij de pijnlijkste periode, want ik moet mij bepalen tot knikken, lachen of wenkbrauwen optrekken.

Ja, ik leef daar voortdurend in angst en laat er meer zweet dan bij 't sterven van moeder. Je weet nu hoe ik toen geleden heb, maar dat was ten minste in één nacht over, terwijl het bij Van Schoonbeke iedere week opnieuw begint en het reeds afgezweete niet in mindering komt van wat mij nog te wachten staat.

Aangezien zij, buiten het huis van mijn vriend, geen omgang met mij hebben, kunnen zij mijn naam niet onthouden en gaven mij in 't begin allerlei namen die op den mijne slechts geleken. En daar ik toch niet telkens terechtwijzen kon, door steeds maar te herhalen 'pardon, Laarmans', zijn zij er ten slotte toe gekomen eerst mijn vriend Van Schoonbeke aan te kijken en tot hem, waar ik bij zit, te zeggen 'uw vriend beweert dat de liberalen...'. En dan pas kijken zij in mijn richting. Het noemen van mijn naam is op die manier overbodig. En 'uw vriend' beteekent dan tevens dat die Van Schoonbeke er mooie vriendjes begint op na te houden.

Eigenlijk vinden zij 't zelf beter dat ik maar heelemaal zwijg, want als ik spreek is het telkens voor een van hen een heele karwei. Uit beleefdheid jegens den gastheer is er dan een gedwongen mij een overzicht te geven van de geboorte, de jeugd, de studies, het huwelijk en de carrière van een of andere lokale beroemdheid waarvan zij dien avond alleen de begrafenis wilden bespreken.

Aan de restaurants heb ik ook een broertje dood.

- Verleden week heb ik met mijn vrouw een snep gegeten in de Trois Perdix in Dijon.'

Waarom hij zegt dat zijn vrouw heeft medegegeten, begrijp ik niet.

- Dus een escapade met je wettige vrouw, kerel,' zegt een ander.

En dan gaan zij restaurants noemen, tegen elkander op, niet alleen in België maar tot ver in 't buitenland.

De eerste keer, toen ik nog niet zoo schuw was, vond ik het mijn plicht er ook een te citeren en wel in Duinkerken. Een schoolkameraad had mij jaren geleden gezegd dat hij daar gedineerd had, op zijn huwelijksreis. En ik had den naam onthouden omdat het de naam van een bekend vrijbouter is.

Ik hield mijn restaurant gereed en wachtte op een gunstige gelegenheid.

Maar zij hadden het ditmaal over Saulieu, Dijon, Grenoble, Digne, Grasse en waren dus blijkbaar op weg naar Nice en Monte-Carlo, zoodat ik nu bezwaarlijk Duinkerken vernoemen kon. Dat zou een indruk hebben gemaakt als van een die plotseling met Tilburg komt aanzetten terwijl de restaurants van de Riviera worden opgesomd.

- Of je 't nu gelooft of niet, maar verleden week heb ik in Rouen, in de Vieille Horloge, voor dertig frank hors d'oeuvres variés, kreeft, een halve kip met truffels, kaas en dessert gegeten,' werd opeens verklaard.

- Was die kreeft soms geen ingemaakte Japansche krab, vader?' vroeg iemand.

- En je truffels gehakte prostaat?'

Rouen is niet ver van Duinkerken en dat was een eenige kans die niet onbenut mocht blijven. Ik maakte dan ook van de eerste stilte gebruik en zei opeens 'de Jean-Bart in Duinkerken is óók uitstekend.'

Al had ik er mij nog zóó op voorbereid, tòch schrikte ik van mijn eigen stem.

Ik sloeg de oogen neer en wachtte op de uitwerking.

Gelukkig had ik niet verklaard er zelf de laatste weken geweest te zijn want dadelijk zei er een dat die Jean-Bart al een jaar of drie niet meer bestaat en dat het nu een bioscoop is.

Ja hoe meer ik zeg hoe beter zij inzien dat ik niet alleen geen auto heb maar er nooit een hebben zal. Zwijgen is dus de boodschap want zij beginnen mij in de gaten te houden en vragen zich zeker af hoe Van Schoonbeke er toe gekomen is mij gastvrijheid te verlenen. Was het niet voor mijn broer, die door Van Schoonbeke wel eens patiënten krijgt, ik zou het heele gezelschap al lang naar den duivel hebben gezonden.

Met de week werd het mij duidelijker dat mijn vriend in mij een hinderlijke protégé heeft en dat het zoo niet kon blijven duren, toen hij mij verleden Woensdag plotseling vroeg of ik er niets voor voelde vertegenwoordiger in België van een groote Nederlandsche firma te worden. Het

waren zeer ondernemende mensen, voor wie hij pas een groot proces gewonnen had. Ik kon het agentschap direkt krijgen. Het was voldoende dat hij mij zou aanbevelen, en daartoe was hij gaarne bereid. Er was geen geld voor nodig.

- Denk er eens over na,' raadde hij. 'Er is veel mee te verdienen en jij bent de geschikte man.'

Dat was wel een beetje brutaal van hem, want ik vind dat niemand mij geschikt vinden moet voordat ik mijzelf geschikt heb gevonden. Maar toch was het aardig dat hij mij zonder eenige conditie in de gelegenheid stelde mijn eenvoudig plunje van klerk bij de General Marine and Shipbuilding Company uit te trekken en zoo maar in eens koopman te worden. Zijn vrienden zouden dan wel van zelf vijftig percent van hun hooghartigheid laten vallen. Met hun beetje centen!

Ik vroeg hem dan ook wat voor soort handel zijn hollandsche vrienden dreven.

- In kaas,' zei mijn vriend. 'En dat marcheert altijd, want eten moeten de menschen tòch.'

Vierde hoofdstuk

Op de tram, onder 't naar huis rijden, voelde ik mij al een heel ander mensch.

Je weet, dat ik naar de vijftig loop en mijn dertig jaren dienstbaarheid hebben natuurlijk hun stempel op mij gedrukt.

Klerken zijn nederig, veel nederiger dan werklieden die door opstandigheid en eendracht eenigen eerbied hebben afgedwongen. Men zegt zelfs dat zij in Rusland de heeren geworden zijn. Als het waar is, dan hebben zij dat verdiend, dunkt mij. Zij schijnen het trouwens met hun bloed gekocht te hebben. Maar klerken zijn over 't algemeen weinig gespecialiseerd en passen zoo goed in elkaar, dat zelfs een man met een lange ondervinding bij de eerste de beste gelegenheid een trap onder zijn vijftigjarige trouwe kont krijgt en vervangen wordt door een ander die even goed en goedkooper is.

Daar ik dat weet en kinderen heb, vermijd ik zorgvuldig kwestie te krijgen met onbekenden, want het kunnen vrienden zijn van mijn patroon. Ik laat mij dus op de tram een beetje verdringen en doe niet te heftig als iemand op mijn teenen trapt.

Maar dien avond kon het mij alles niets meer schelen. Die kaasdroom zou immers in vervulling gaan?

Ik voelde dat mijn oogen reeds een vasteren blik afgaven en stak mijn handen in mijn broekzakken met een losheid die mij een half uur te voren nog volkomen onbekend was.

Thuis gekomen ging ik heel gewoon aan tafel zitten, soupeerde zonder een woord over de nieuwe mogelijkheid die zich voor mij opende en moest innerlijk lachen toen ik zag hoe mijn vrouw met haar gewone zuinigheid de boter smeerde en het brood sneed. Nu ja, zij kon niet vermoeden dat zij morgen misschien de vrouw van een koopman zou zijn.

Ik at zooals altijd, niet meer of niet minder, niet haastiger of niet langzamer. Met één woord, ik at als iemand, die er in berust dat hij zijn dertigjarig knechtschap bij de General Marine and Shipbuilding Company met nog een onbepaald aantal jaren zal moeten aanvullen.

En tòch vroeg mijn vrouw wat ik aan de hand had.

- Wat zou ik aan de hand hebben?' vroeg ik terug.

En daarop begon ik het huiswerk van mijn twee kinderen na te zien.

Ik ontdekte een krakende fout in een participe passé en verbeterde die zoo zwierig en vriendelijk dat mijn zoontje verrast opkeek.

- Waarom kijk je zoo, Jan?' vroeg ik.

- Ik weet het niet,' lachte de jongen, met een blik van verstandhouding in de richting van mijn vrouw.

Hij scheen dus ook al iets aan mij te merken. En ik die altijd gedacht heb dat ik mijn gevoelens meesterlijk verbergen kon. Dat moet ik dan toch zien te leeren, want in den handel zal dat zeker te pas komen. En als mijn gezicht zoo'n open boek is, dan moet er tijdens het 'journal parlé' dikwijls moord en doodslag op te lezen staan.

Het echtelijk bed vind ik de meest geschikte plaats voor het bespreken van ernstige aangelegenheden. Daar ben je ten minste alleen met je vrouw. De dekens dempen de stemmen, de duisternis bevordert het nadenken en daar je elkander niet zien kunt wordt geen van beiden beïnvloed door de aandoening van de tegenpartij. Daar wordt alles medegedeeld wat men met open vizier niet goed durft te zeggen en daar was het dan ook, dat ik, toen ik goed op mijn rechterzijde lag, na een inleidende stilte aan mijn vrouw zei dat ik koopman ging worden.

Aangezien zij sedert jaren slechts onbenullige confidenties te hooren heeft gekregen, deed zij 't mij herhalen en wachtte dan op een nadere verklaring die ik haar in rustige, duidelijke, ik zal maar vast zeggen 'zakelijke' termen gaf. In vijf minuten tijds kreeg zij een overzicht van Van Schoonbeke's vriendenkring, van hun natuurlijk, ongewild kleineeren, en van het voorstel waarmede hij mij zoo onverwachts naar huis had gestuurd.

Mijn vrouw luisterde aandachtig, want zij bleef zoo stil liggen als een muis, zonder kuchen en zonder zich om te keeren. En daar ik zweeg vroeg zij wat ik van plan was te doen en of ik mijn betrekking bij de General Marine and Shipbuilding Company dan ging opgeven.

- Ja,' zei ik losweg, 'dat moet wel. Ergens klerk zijn en bovendien zaken doen voor eigen rekening, dat gaat immers niet? Hier valt kordaat te decideeren.'

- En 's avonds?' werd gevraagd, na een nieuwe stilte.

- 's Avonds is het donker,' zei ik.

Die was raak, want het bed kraakte en mijn vrouw keerde zich om als had zij besloten mij in mijn koopmanschap te laten stikken. Ik moest dus zelf weer los komen.

- Wat 's avonds?' snauwde ik.

- 's Avonds de zaken doen,' hield zij vol. 'Wat zijn het voor soort zaken?'

Ik moest nu wel bekennen dat het in kaas was.

't Is vreemd, maar ik vond aan dat artikel iets walgelijks en iets belachelijks. 't Zou mij liever geweest zijn indien ik in iets anders had mogen handelen, bijvoorbeeld bloembollen of gloeilampen, die toch óók specifiek Hollandsch zijn. Zelfs haring, maar dan bij voorkeur droge, zou ik met nog meer ijver verkocht hebben dan kaas. Maar die firma over de Moerdijk kon, om mijnentwille, toch niet van bedrijf veranderen, dat begreep ik wel.

- Een raar artikel, vindt je niet?' vroeg ik.

Maar dat vond mijn vrouw nu juist niet. 'Dat marcheert altijd,' meende zij, precies zooals Van Schoonbeke gezegd had.

Die aanmoediging deed mij deugd en ik zei, dat ik de General Marine and Shipbuilding Company den volgenden ochtend maar vast naar den bliksem zou zenden. Ik wilde toch nog even naar kantoor gaan om afscheid te nemen van mijn collega's.

- Maar begin dan toch met dat agentschap aan te vragen,' meende mijn vrouw. 'En dan kan je altijd nog zien wat je te doen staat. Je lijkt wel bezeten.'

Dat laatste was erg oneerbiedig tegenover een man van zaken, maar de raad was goed. Trouwens, ik had dat wel gezegd, maar daarom zou ik het nog niet gedaan hebben. Als je met vrouw en kinderen zit moet je dubbel voorzichtig zijn.

's Anderendaags ging ik bij mijn vriend Van Schoonbeke naam en adres vragen alsook een woordje van aanbeveling en nog dien zelfden avond schreef ik een flinken, zakelijken brief naar Amsterdam, een van de beste brieven die ik ooit geschreven heb. Ik ging hem zelf posten, want zoo iets mag je aan geen derden toevertrouwen, ook niet aan je eigen kinderen.

Het antwoord bleef niet uit. Het kwam zóó gauw dat ik er van schrikte en wel in den vorm van een telegram: 'verwachten U morgen elf uur hoofdkantoor Amsterdam. Zullen reiskosten vergoeden'.

Ik moest er nu iets op vinden om den volgenden dag niet naar kantoor te moeten gaan en mijn vrouw suggereerde een begrafenis. Maar dat beviel mij niet omdat ik zoo pas, voor de begrafenis van moeder, reeds een dag was thuis gebleven. Voor den eersten den besten neef kan je toch moeilijk van kantoor weg blijven, ten minste geen heelen dag.

- Zeg dan dat je ziek bent,' zei mijn vrouw. 'Je kan het vandaag al voorbereiden. Er is griep genoeg in de stad.'

Ik heb op kantoor dan maar met mijn hoofd in mijn handen gezeten en morgen ga ik naar Amsterdam om kennis te maken met de firma Hornstra.

Vijfde hoofdstuk

De kaasfilm begint zich voor mij te ontrollen.

Hornstra heeft mij aangesteld als algemeen vertegenwoordiger voor België en het Groothertogdom Luxemburg. 'Officieel vertegenwoordiger,' zegt hij, al begrijp ik dat niet goed. Dat Groothertogdom heeft hij er mij zoo maar bijgegeven als ontbrak er iets aan 't gewicht. 't Is wel een heel eind van Antwerpen, maar dan krijg ik toch dat bergland eens te zien. En bij de eerste gelegenheid zal ik die kerels bij Van Schoonbeke nu op mijn beurt eens wat restauraties in Echternach, Diekirch en Vianden voorschotelen.

Het was een prettige tocht. Daar Hornstra dan toch de kosten zou vergoeden heb ik tweede klas gereisd in plaats van derde. Naderhand is mij gebleken dat zij eerste klasse verwacht hadden.

Ook heb ik te laat bedacht dat ik derde had kunnen nemen en 't verschil in mijn zak steken. Maar het zou niet correct geweest zijn, vooral niet bij de eerste kennismaking.

Ik was zoo geestdriftig dat ik geen vijf minuten op mijn plaats kon blijven en toen de douane mij vroeg of ik niets aan te geven had, zei ik gulweg 'wel neen!' Daarop zei echter de kommies dat 'wel neen' geen antwoord was en dat ik ja of neen zeggen moest. Ik merkte dus al dadelijk dat je met die Hollanders moet oppassen. En bij Hornstra werd zulks bevestigd, want die zei geen woord te veel en in een half uur tijds was ik afgemonsterd en betaald en stond ik met mijn kontrakt in mijn zak op de straat. De brief van mijn vriend Van Schoonbeke had den doorslag gegeven, want wat ik ook vertelde van mijn aangeboren kwaliteiten, Hornstra luisterde niet eens, maar na den brief te hebben opgeborg en vroeg hij hoeveel ton ik dacht te kunnen omzetten.

Dat was een lastige vraag. Hoeveel Hollandsche kaas werd in België per jaar verslonden en op welk percentage van dat totaal zou ik den klauw kunnen leggen? Ik had er geen flauw benul van. Ging dat 'omzetten,' zooals hij het noemt, vlot van de hand? Mijn jarenlange dienstbaarheid bij de General Marine and Shipbuilding hielp mij aan geen antwoord en ik voelde dat een cijfer noemen niet aan te raden was.

- Klein beginnen is voorzichtig,' zei opeens Hornstra die zeker vond dat ik lang genoeg had nagedacht. 'Ik zend U de volgende week twintig ton volvette Edammer in onze nieuwe patentverpakking. En naar gelang U die verrekent zal ik uw voorraad aanvullen.'

Daarop legde hij mij een kontrakt ter onderteekening voor, dat hierop neerkomt: ik ben zijn vertegenwoordiger tegen vijf percent op den verkoopprijs, een vast salaris van drie honderd gulden en betaalde reiskosten.

Toen ik geteekend had belde hij, stond op, drukte mij de hand en voor ik nog heelemaal zijn kantoor uit was zat er reeds een andere bezoeker in mijn zetel.

Buiten komend was ik als dol en ik moest mijzelf geweld aandoen om niet, als Faust, te zingen 'à moi les désirs, à moi les maîtresses'.

Drie honderd gulden per maand, dat was meer dan het dubbele van wat ik bij de General Marine and Shipbuilding verdiende en daar had ik sedert lang mijn maximum bereikt, zoodat ik al een paar jaar mijn eerste loonsvermindering verwachtte. Want op onze Werf ga je van nul tot honderd en dan weer terug naar nul.

En dan die betaalde reiskosten! Ik was de straat nog niet uit of ik had al begrepen dat onze vacantiereis voortaan op rekening van Hornstra komt. In Dinant of La Roche loop ik dan 's avonds maar gauw even een kaaswinkel binnen.

Van Amsterdam herinner ik mij zoo goed als niets, want het weinige dat ik er gezien heb, zag ik als in een roes. Later heb ik van derden moeten hooren dat er zooveel fietsers zijn en zooveel sigarenwinkels en dat de Kalverstraat zoo lang, smal en druk is. Ik gunde mij nauwelijks den tijd ter plaatse te dineeren en nam de eerste de beste trein naar België, zoo'n haast had ik, mijnheer Van Schoonbeke en mijn vrouw deelgenooten te maken van mijn geluk.

Aan de thuisreis scheen geen eind te komen. Onder mijn medereizigers waren blijkbaar óók een paar menschen van zaken, want twee van hen zaten verdiept in dossiers. Een maakte zelfs aantekeningen in de marge, met een gouden vulpen. Zoo'n vulpen moest ik nu óók hebben, want telkens bij je klanten pen en inkt vragen om hun bestellingen te noteeren, dat gaat niet.

Het was niet uitgesloten dat die eene man óók in kaas deed. Ik wierp een blik op zijn handkoffers, boven in 't net, maar dat hielp niet.

Het was een fijn gekleed heer, verzorgd van linnen, met zijden kousen en een gouden lorgnet. Kaas of geen kaas?

Tot in Antwerpen zwijgen dat was mij onmogelijk. Ik zou gebarsten zijn. Spreken moest ik, of zingen. En daar zingen in de trein niet ging, maakte ik gebruik van het stoppen in Rotterdam om te zeggen dat de economische toestand in België wel iets beter scheen te worden.

Hij keek mij strak aan, als profiteerde hij van mijn gezicht om er iets op te vermenigvuldigen en stiet een korten klank uit in een onbekende taal. Die menschen van zaken toch!

Het toeval wilde dat het Woensdag was en dat ik rond vijf uur arriveerde. En daar de wekelijksche kletspartij bij Van Schoonbeke op Woensdag rond half zes aanving, ging ik naar zijn huis om hem in de gelegenheid te stellen zijn vrienden van mijn sociale promotie op de hoogte te brengen.

Hoe jammer dat mijn moeder niet had gewacht tot zij dat nog had medegemaakt.

Voor Van Schoonbeke zou het in ieder geval een opluchting zijn dat die klerk bij de General Marine and Shipbuilding tot het verleden behoorde.

Onderweg bleef ik staan voor een kaaswinkel en bewonderde de etalage. In het helle licht van een zwerm gloeilampen lagen daar kazen en kaasjes, van allerlei vorm en herkomst, naast en op elkander. Uit al onze buurstaten waren zij hier saamgestroomd. Reusachtige Gruyères, als molensteen, deden dienst als fundament en daar bovenop lagen Chesters, Gouda's, Edammers en talrijke kaassoorten die mij volkomen onbekend waren, een paar van de grootste met

opengespalkten buik en blootliggende ingewanden. De Roqueforts en Gorgonzolas pronkten liederlijk met hun groene schimmel en een eskadron Camemberts lieten vrij hun etter lopen.

Uit den winkel kwam een ademtocht van verrotting die echter verminderde toen ik er een tijdlang stond.

Ik wilde niet wijken voor die stank en zou pas weggaan als ik zelf vond dat het tijd werd. Een man van zaken moet gehard zijn als een poolreiziger.

- Stinkt maar op!' zei ik uitdagend.

Had ik een zweep gehad, dan was ik ze te lijf gegaan.

- Ja, mijnheer, het is niet uit te houden,' antwoordde een dame die naast mij stond en die ik niet had zien komen.

Dat hardop denken op den openbaren weg moet ik zien af te leeren, want ik heb wel eens meer menschen doen schrikken. Voor een anoniemen klerk heeft dat weinig belang, maar voor een man van zaken is het iets anders.

Ik spoedde mij nu naar mijn vriend Van Schoonbeke toe die mij geluk wenschte met mijn succes en mij aan zijn vrienden opnieuw voorstelde alsof zij mij voor 't eerst zagen.

- Mijnheer Laarmans, groothandelaar in voedingswaren.' En daarop schonk hij de glazen vol.

Waarom had hij 'voedingswaren' gezegd in plaats van kaas? Hij scheen dus óók iets tegen dat artikel te hebben, zoowel als ikzelf.

Wat mij betreft, ik moest mij daar ten spoedigste overheen zetten, want een man van zaken moet vertrouwd en vergroeid zijn met zijn artikel. Hij moet er mede leven. Hij moet er in ploeteren. Hij moet er naar ruiken. Dat laatste zou met kaas niet moeilijk zijn, maar ik bedoel het meer in figuurlijken zin.

Alles wel beschouwd is kaas, behalve dan de lucht, een edel artikel, vind je niet? Het wordt sedert eeuwen gefabriceerd en 't is een van de eerste bronnen van rijkdom van de Hollanders, die een broedervolk van ons zijn. Het dient tot voeding van groot en klein, van jong en oud. Iets dat door den mensch gegeten wordt krijgt daardoor van zelf een zekere adel over zich. Ik geloof dat de Joden hun eetwaren zegenen en moet een kristenmensch niet bidden voor hij kaas eet?

Dan hadden mijn collega's in meststoffen heel wat meer reden tot klagen. En afval van visch, ingewanden van zoogdieren, krenge en dergelijke. Die worden toch óók verhandeld tot zij op de plaats komen waar zij aan 't mensdom hun laatste dienst bewijzen.

Onder Van Schoonbeke's geregelde tafelgangers waren verscheidene kooplieden, al vast twee in granen, want daar hadden zij het al over gehad. Waarom moest kaas worden achtergesteld bij graan? Ik zou ze dat vooroordeel wel spoedig afheksen. Wie 't meest verdient is ten slotte de baas, de toekomst ligt voor mij open en ik ben vast besloten mijn heele ziel in die kaas te leggen.

- Hier is een goed plaatsje, mijnheer Laarmans,' zei de bezoeker wiens houding mij altijd het meest had tegengestaan. Niet die met zijn tanden, maar een chique, kale vent, die goed praatte en geestig kon zijn, zelfs tijdens het 'journal parlé' dat mij zoo de keel uithing.

En meteen maakte hij plaats, zoodat ik ditmaal, voor het eerst, waarlijk in hun kring zat. Vroeger hield ik altijd een hoek bezet, aan 't eind van de lange tafel, zóó, dat zij mij niet konden aankijken zonder zich bijna heelemaal om te keeren, want uit beleefdheid zaten zij schuin, naar den gastheer toegekeerd.

Voor het eerst ook stak ik mijn duimen in mijn vestzakjes en tokkelde met mijn vingers een marschtempo op mijn buik, als iemand die er het zijne van weet. Van Schoonbeke had het gezien en lachte welgevallig in mijn richting.

Dat zij hun gesprek direkt op het terrein van zaken doen brachten, bewees dat zij met mij rekening begonnen te houden.

Ik zei niet veel, maar zei nu toch iets, onder andere: 'voedingswaren marcheeren altijd' en zij gaven mij allemaal gelijk.

Herhaaldelijk werd ik in den loop van het gesprek aangekeken, als vroeg er een om mijn goedkeuring, die ik telkens direct gaf, door een meegaand hoofdknikje. Je moet coulant zijn met de menschen, vooral als je koopman bent. Maar om ze niet te doen denken dat ik slechts goed ben om hun geklets telkens te beamen, zei ik toch maar eens 'dat staat te bezien.' Waarop de kerel in kwestie, een die anders geen tegenspraak kon uitstaan, zeer inschikkelijk 'dat spreekt vanzelf' antwoordde, blij dat hij er zoo was afgekomen.

Toen ik vond dat mijn succes voor één dag voldoende was, zei ik opeens 'en de restaurants, heeren? Wat heeft men deze week voor lekkers gegeten?'

Dat was het toppunt. Het heele gezelschap keek mij dankbaar aan, zoo blij waren zij dat ik ze met een echt koninklijk gebaar den weg naar hun geliefkoosd terrein had gewezen.

Totnogtoe was ik altijd de laatste weggegaan omdat ik het nooit had aangedurfd eerst op te staan en zodoende de harmonie van dat zittend gezelschap te breken. Als zij allen weg waren had ik bovendien een gelegenheid om mijn hart te luchten en mij tegenover Van Schoonbeke, onder vier oogen, te verontschuldigen zoowel voor het weinige dat ik gedaan of gezegd had in den loop van den avond, als voor alles wat ik had nagelaten te doen of te zeggen.

Maar ditmaal keek ik op mijn horloge, zei luidop ‘verduiveld, kwart over zeven. Adieu, heeren, en veel plezier hoor,’ huppelde de tafel rond als iemand die het druk heeft, gaf ze ieder nog een handje en liet ze zitten waar zij goed voor waren.

Van Schoonbeke deed mij uitgeleide, klopte gemoedelijk op mijn rug en zei dat het prachtig geweest was.

- Je hebt een grooten indruk gemaakt,’ verzekerde hij. ‘En veel succes met je kaas.’

Nu wij alleen in de gang stonden noemde hij kaas eenvoudig kaas. Boven waren het voedingswaren.

Welnu ja, kaas is kaas. En was ik een ridder, ik voerde drie kazen van keel op veld van sabel.